

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

РІК ВИДАННЯ • JAHRGANG 71

СІЧЕНЬ • JANUAR 2019 • Nr. 2 (3006)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

НАВЕМУС МЕТРОПОЛІТАЕ

Об'єднавчий собор українських православних Церков, який відбувся 15 грудня 2018 р., пройшов надзвичайно спокійно, що свідчило про попередню узгодженість більшості питань усіма зацікавленими сторонами. Голосування за першого предстоятеля автокефальної Церкви теж не принесло ніяких несподіванок. Усі імена, які набрали в першому турі найбільшу кількість голосів, звучали вже давно. Зрозуміло було також, що «група УПЦ КП» матиме на Соборі більшість і очолить Церкву хтось з її представників. Інтригою залишалась участь єпископів з УПЦ (МП). На початку процесу були розмови, що близько десяти єпископів з цієї групи візьме участь. Згодом це число зменшилось до чотирьох-п'яти, а в день самого Собору їх виявилось лише двоє.

Очільник нової структури, «Православної Церкви України», є найближчим співпрацівником колишнього патріарха Філарета. У 2013 році він став патріаршим намісником. Статус був не до кінця зрозумілий, але всі усвідомлювали, що в разі відходу Філарета саме він, бодай якийсь час, займатиме його місце. Новий глава Церкви, вочевидь, діятиме великою мірою по інерції, але нова структура Синоду і системи управління Церквою вноситимуть багато корективів. Інший важковаговик із УПЦ КП – митрополит

Історична мить! П'ятого січня 2019 року у церкві святого Георгія в Константинополі Вселенський патріарх Варфоломій підписав і наступного дня вручив главі Православної Церкви України Епіфанію Патріарший і Синаодальний Томос надання автокефального церковного устрою Православній Церкві України – «для вічного доказу та постійного представлення». Під час вручення Томосу у храмі були представники української делегації: церковної, на чолі з митрополитом київським Епіфанієм, та світської на чолі з Президентом Петром Порошенком. Імена їх обох – «Блаженнішого Предстоятеля Святої Церкви України митрополита Епіфанія та його високоповажності Президента України пана Петра Порошенка» – вписані в Томос. З врученням Томосу завершено процес створення канонічної автокефальної помісної Православної Церкви України як однієї з 15 помісних православних Церков світу. Наступний етап – процес визнання її іншими помісними Церквами світу. «Томос для нас, це фактично ще один акт проголошення Незалежності України. Він довершить утвердження самостійності Української держави, укріпить релігійну свободу, він посилить права і свободи громадян, котрі перебували поза спілкуванням із Вселенським православ'ям і яких несправедливо таврували неканонічністю», – заявив П. Порошенко після урочистих заходів. («Збруч»)

рополит Михаїл Зінкевич, не зміг скласти конкуренції митрополитові Епіфанію. Обрання представника «групи УПЦ (МП)» митрополита Симеона могло б стати сенсацією й ін-

тригуюче змінити траєкторію розвитку нової Церкви, але цього теж не сталося.

«Контрольний пакет» акцій передбачувано був у «групи УПЦ КП». Вже від самого початку саме

ця структура претендувала, що вона стане базою формування автокефальної Церкви, і поведилася так, ніби все це «про неї». З цим не погоджувалися ні в Константинополі, ні

партнери по об'єднанню. Якби не твердість Константинополя, який дав зрозуміти, що спроба виконати «домашнє завдання» буде лише одна і то зі збереженням його принципів умов, якби не невидима обивателям робота адміністрації Президента, то домовитися їм би не вдалося і цього разу.

Навіть серед багатьох ширих прихильників автокефалії для української Церкви, як в Україні так і за кордоном, була поширеною думка, що автокефалію давати зарано.

Продовження на 4 стор. ▼

УКРАЇНА ПОКЛАЛА КРАЙ ВПЛИВУ МОСКОВСЬКОЇ ЦЕРКВИ

«Українські християнські православні лідери обрали 39-річного єпископа з Одеської області головою нової Церкви, яка буде незалежною від російського патріархату, розірвавши ще один зв'язок країни з Москвою», – пише газета. Ззначається, що створення Єдиної Помісної Церкви в Україні було засуджено Кремлем, оскільки поклало край «332-річній юрисдикції патріархату Москви в Україні». Крім того, видання звертає увагу, що РПЦ відреагувала на втрату контролю над Києвом розривом зв'язків із глобальним православ'ям, що викликало найбільший християнський розкол в тисячолітті.

При цьому FT наводить інформацію джерела, ознайомленого з процесом обрання митрополита Епіфанія предстоятелем Помісної Православної Церкви України. Так, за його словами, «вибір молодого релігійного лідера має вирішальне значення для розбудови Церкви й національної єдності в той час, як Україна переходить

Проведення 15 грудня 2018 р. Об'єднавчого собору зі створення Помісної Православної Церкви та обрання її предстоятелем митрополита Епіфанія остаточно поклало край духовно-пануванню Москви в Україні, що продовжувалося понад три сторіччя. Така думка американського впливового видання Financial Times.

15.12.2018 р. у стінах древнього Софійського собору в Києві – кафедрального собору Київської Русі – відбувся об'єднавчий собор українських православних Церков, на якому обрали предстоятеля єдиної помісної Православної Церкви України, ним став митрополит Переяславський та Білоцерківський Епіфаній. С-на: Адміністрація Президента України

у п'ятий рік неоголошеної війни з Росією».

У статті «Історичний день для Української Православної

Церкви» в польському часописі **Polityka** наголошується,

що гарантом нової української Церкви буде 39-річний митрополит Епіфаній – добре освічений прихильник грецької моделі діалогу і свободи, який навчався не у Москві, а в Україні та Греції. Видання інформує, що митрополит Епіфаній отримав 6 січня з рук Патріарха Варфоломія Томос і це було остаточно від'єднання від російської Церкви.

Як зауважується, у часи незалежності Київ зробив кілька спроб створити свою власну Церкву, які виявилися невдалими. Політика наголошує, що великим прихильником автокефалії Української Православної Церкви був президент Петро Порошенко. Тому рішення Помісного Собору в Києві є його «політичним та дипломатичним» успіхом. Йому вдалося переконати українських церковних ієрархів, Константинополь, президента США і Держдепартамент США, а також отримати підтримку незалежних православних Церков, окрім польської, сербської та сирійської. («Третє око»)

XI

БЛАЖЕННІШИЙ СВЯТОСЛАВ ПРИВІТАВ БЛАЖЕННІШОГО ЕПІФАНІЯ

Особисто та від імені Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви сердечно вітаю вас з нагоди завершення Об'єднавчого Собору, плодом якого стало обрання вас на Предстоятеля Православної Церкви України. Передусім складаємо вдячність Господеві, який благословив учасників цієї, без перебільшення, важливої події, яка ввійде в історію незалежної України, як великий Божий дар на шляху до повної єдності Церков Володимирового Хрещення.

Усі ми стали свідками, як Господь силою і діянням Святого Духа, у співпраці з вашою доброю волею, зцілює рани церковних поділів і ворожнечі, даруючи можливість примиритися

У цей знаменний момент я простягаю руку від імені нашої Церкви до вас та всіх православних братів, пропонуючи вам почати разом торувати наш шлях до єдності, до правди. Бо від того, наскільки ми сьогодні будемо плекати єдність і долати те, що нас розділяє, залежить майбутнє Церкви, нашого народу та Української незалежної європейської держави. Саме Бог є тим, хто об'єднує нас довкола себе...

**Блаженнішому Епіфанію, Митрополитові Київському і всієї України
Ваше Блаженство! Слава Ісусу Христу!**

зі своїми братами в Христі. Перед обличчям Київської Оранти, покровительки нашого многостраждального і боголюбивого народу, ви склали іспит вірності Христовій заповіді «єдиномислія», засвідчивши бажання «мати одне серце і одну душу» (пор. Ді. 4, 32).

Попереду у вас багато праці, але я вірю, що Господь «благословить діло рук своїх» і невдовзі ми побачимо добрі плоди вашого архипастирського служіння.

Молитимуся, щоб процес об'єднання православних спільнот під вашим предстоятельством був позначений братньою любов'ю та постійною пам'яттю про благо нашого народу.

«Глядіть, як добре і як любо, коли брати живуть укупі!» (Пс. 133, 1). Ці важливі слова псаломсвіця Давида є для нас, Церков Володимирового хрещення, які були зроджені в купелі дніпровських вод, завданням для подальшого спільного життя.

Ми живемо однією літургійною спадщиною, із глибини краси й богонатхненної мудрості якої черпаємо духовні сили. Хоч ще сьогодні ми не перебуваємо в повному евхаристійному сопричасті, однак покликані спільно долати перешкоди, які стоять на шляху до єдності. Цю історичну місію та фундамент майбутнього патріархату об'єднаної Київської Церкви заклали ще славні церковні мужі Петро Могила та Йосиф Велямин Рутський.

Нехай новонароджений Спаситель щедро благословить вас і подасть вам силу й натхнення виконувати Його святу волю, яка є спасінням «тих, що загивають». Бажаю вам, щоб, утвержені у вірі, підтримувані надією, діяльні в любові, ви під опікою та за заступництвом Пречистої Діви Марії, Матері нашого Спасителя, стали добрим знаряддям у Господніх руках і вміло використали дар, якого сподобилися.

Із молитвою та запевненням співпраці для Божої слави та блага нашого українського народу – † Святослав, Отець і Глава Української Греко-Католицької Церкви

Подано за: ІР УГКЦ

ВІДНОВЛЕННЯ ЄВХАРИСТІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МІЖ РИМОМ І КОНСТАНТИНОПОЛЕМ НЕ Є УТОПІЄЮ

З інтерв'ю Блаженнішого Святослава для видання «Главком»

Кожна помісна Церква у своєму розвитку прагне до патріархату. І Автокефальна Православна Церква України, яка є Церквою митрополичого статусу, найочевидніше буде розвиватися до патріаршої гідності.

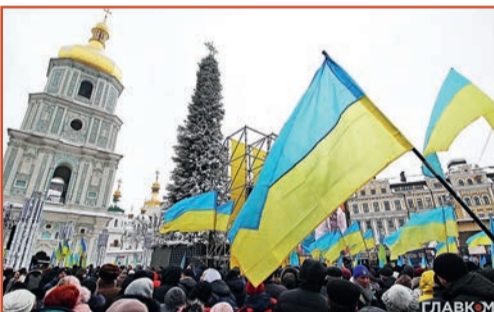
На початку XVII ст. були певні ідеї, які плекалися тодішніми предстоятелями двох Церков: з нашого боку – Йосифом Велямином Рутським, а з православного – славним Київським святителем Петром Могилою. Якраз ішлося про те, щоб ми не будували два різних патріархати, а прагнули до створення єдиного Київського Патріархату, який би мав визнання і Римської Апостольської столиці, і Константинополя. Ми свідомі того, що такого типу єднання стане можливим тоді, коли справді екуменічний процес на вселенському рівні увінчається відновленням євхаристійного спілкування між Римом і Константинополем. Це не є утопією, як дехто називає. Це є метою екуменічного руху. Це є виконанням заповіді Христа, де «всі єдино будуть».

Найвищим знаком церковної єдності є Таїнство Євхаристії. Тому коли йдеться про пошук шляхів відновлення єдності між християнами, йдеться про відновлення єдності у вірі, а відтак у її вираженні в літургійному житті. Тому коли хтось розриває цю єдність, він розриває євхаристійне сопри-

частя. Як це сталося між Москвою і Константинополем після рішення нашої Церкви-матері про надання автокефалії для ПЦУ.

Ми бачимо, що цей вселенський пошук єдності важливий для України, для українського контексту. Ми знаємо, що материнська Київська Церква, яка є спільним корінням і українського православ'я, і греко-католицької Церкви, болісно реагувала на розрив між Римом і Константинополем. Довгі роки предстоятелі, єпископат, монашество, вірні Київської Церкви вважали це локальним конфліктом, сваркою між латинянами і греками, але пізніше цей розрив пошматував і нутро Київської Церкви.

І ось тому сьогодні потрібно докласти всіх зусиль, щоб не тільки подолати поділ всередині українського православ'я, але також і серйозно богословувати, молитися, працювати для того, аби відновити первісну єдність Київської Церкви у її православній і католицькій гілках. І якраз УГКЦ несе містичну церковну пам'ять неподіленого християнства першого тисячоліття. Хоча сьогодні ми живемо в повному сопричасті з наступником апостола Петра, нашою Церквою-Матір'ю ми вважаємо Церкву давнього Константинополя. (А.Ф.)

Думи мої...

15 ГРУДНЯ 2018 РОКУ...

Сьогодні мене тягнуло на Софійську площу не лише бажання стати свідком історичної події, а й якийсь стійке внутрішнє зобов'язання вшанувати пам'ять рідного прапрадіда – першого митрополита УАПЦ Василя Липківського.

Саме він ініціював створення української Церкви, запроваджував проведення богослужінь українською мовою, за що його, вже старого і хворого, розстріляли у 1937-му після суду «трійки» (як і одного з його синів, Івана Липківського – художника-бойчукіста; інший син, Лесь, став моїм прадідом). Від 1919 р. отець Василь кілька років був настоятелем Софії. А я народилася й виросла біля неї, з мого вікна до побудови Хайяту було видно купол Софійської дзвіниці. Ця дзвіниця, повз яку я ходжу все своє життя, в усі пори року, «в горі й у радості», взагалі для мене – як символ чогось непорушного.

І ось сьогодні, під стінами Софії, нарешті збулася колишня мрія отця Василя, сьогочасна мрія всіх українців про єднання – всупереч усім пророцтвам, що «не домовляться» і «не поділять». А ще... Так чудово було ще раз вдихнути повітря Майдану. Стояли навмисне потісніше, аби потепліше. Зліва мене «гріла» жінка з Сум, що живе тепер в Одесі, справа – жінка з Тернополя. На сцені – улюблений Нишук. А Тарас Компаніченко, який «віддувався» за всіх, коли треба було дотриматися до кінця й не замерзнути остаточно. А як колядувала вся площа разом. А яку гордість відчували всі в кінці, коли – здійснилося!

Щаслива, що була сьогодні там...

Олена Крушинська, з Фейсбуку

ПЦУ ТА УГКЦ – ДОРОЖНЯ КАРТА СПІВПРАЦІ

Предстоятель ПЦУ митрополит Епіфаній та патріарх УГКЦ Святослав провели зустріч та домовилися розробити дорожню карту поглиблення відносин двох Церков у різних сферах. Про це митрополит Епіфаній розповів в інтерв'ю телеканалу «Прямий». «Ми окреслили певний шлях майбутньої нашої співпраці і в подальшому будемо шукати ті точки дотику, які будуть нас об'єднувати. Це – в сфері духовної освіти, в інших сферах нашого буття. Будуть створені відповідні комісії і ми спільно напрацюємо дорожню карту подальшого співробітництва», – сказав Епіфаній. Він наголосив, що УГКЦ та УПЦ КП завжди мали спільну мету – працювати заради розвитку української держави, і це є незмінним прагненням. Як повідомлялося, Глава УГКЦ Святослав (Шевчук) звернувся до Предстоятеля Православної Церкви України Епіфанія. Він написав, що від імені своєї Церкви простягає руку Епіфанію та усім православним братам і пропонує почати разом шлях до єдності. (Укрінформ)

У ПАРИЗЬКІЙ ЄПАРХІЇ ЗАСНУВАЛИ ФРАНКОМОВНУ ПАРАФІЮ

25 грудня, у день Різдва Христового за григоріанським календарем, в бельгійському містечку Турне відбулося офіційне відкриття парафії, головною мовою служіння якої буде французька. Її очолив о. Ігор Наконечний, настоятель греко-католицької громади у м. Лілль. Каплицю Богородиці Ля Салет Паризької єпархії у користування передав єпископ Турне монсенйор Гі Арпіньї. Протягом майже століття, з 1903 до 1990, нею опікувалися отці-салетини, які були змушені відмовитися від каплиці через брак покликань. «Маючи молоде покоління священнослужителів та активних мирян, наша Церква знову переосмислює, чим є Церква. Без місії не існує християнства. Тому важливо, щоб, якими б не були наші внутрішні українські виклики і проблеми, залишалася відкритість на зовнішні місії. Сьогодні вперше в Західній Європі відкрилася парафія нашої Церкви, яка передусім скерована до не українців. Вона покликана стати лабораторією нашого виходу з національного гетто», – так пояснив концепцію нової парафії владика Борис Гудзяк. Це вже 43 спільнота Паризької єпархії і третя, що дотримується григоріанського календаря. (з повідомлення Єпархії св. Володимира Великого у Парижі для українців греко-католиків у Франції, Бельгії, Нідерландах, Люксембурзі та Швейцарії).

РЕКОРДНИЙ РІК

У 2018 році українським аграріям вдалося досягти рекордної врожайності: 70,1 млн т зерна, що на 4 млн т перевищує попередній максимум. Найбільші врожаї зібрала Полтавщина, Вінниччина та Черкащина. За прогнозами Мінагрополітики, в сезоні 2018/19 Україна зможе експортувати 47,2 млн т зернових культур проти 39,9 млн т в попередньому МР. За оцінками експертів Україна в поточному сезоні збере найбільший в історії врожай зернових та олійних культур на рівні 91,8 млн т. (GH.in.ua)

БІЛЬШІСТЬ УКРАЇНЦІВ ХОЧУТЬ ДО НАТО

Якби референдум про членство України в НАТО відбувся найближчим часом, участь у голосуванні взяли б 69% населення, з них 70% проголосували б «за». В 2017 р. кількість таких людей сягала 66%. Також 46% населення України вважає вступ до НАТО найкращим варіантом гарантування безпеки для України. У 2017 р. цей показник становив 38,5%. (Укрінформ)

У 2020 РОЦІ ЗА СТАНДАРТАМИ НАТО

У 2020 році Збройні сили України будуть здатні діяти повністю за стандартами НАТО. Про це заявив президент Петро Порошенко. Він зазначив, що українці зупинили російську агресію і зберегли незалежність держави. «Вперше. Бо завжди, коли Росія напала на Україну, а це постійно трапляється протягом останніх 300 років, Україна не втримувала більше 1,5–2 років». (Укрінформ)

43-РІЧНА МЕШКАНКА РІВНЕНЩИНИ НАРОДИЛА 18-ТУ ДИТИНУ

Світлана Ковалевич з с. Глинне Рокитнівського р-ну народила 18-ту дитину. Дівчинка Настя добре себе почуває, мама теж. «У нас такого немає, щоб планували. Немає й такого, щоб хотіли чи не хотіли. Що Бог дає, те й дає. Якщо дасть Бог, то буду народжувати і 19-ий раз», – сказала пані Світлана. Найстаршій дитині нині 26 років. Багатодітних родин, в яких народилося і виховується 18 дітей, в Україні не так вже й багато. Проте для Рівненщини, особливо Рокитнівського р-ну, такі багатодітні сім'ї – не рідкість. (Вісті Рівненщини)

113 ПРОТИ 450 – ВІСТІ З ФРОНТУ

За 12 місяців 2018 року бойові втрати української армії на Донбасі склали 110 вояків, ще 776 військовослужбовців були поранені. З 30 квітня 2018 року, коли на Донбасі було розпочато Операцію об'єднаних сил, втрати в живій силі російських регулярних військових формувань сягнули близько 450 убитими та майже 850 пораненими. За цей період українська армія взяла під контроль три населені пункти: Південне та Шуми на Донеччині, а також хутір Вільний у Луганській області. Останні роки на Донбасі триває т. зв. «окопна війна», на якій більшість втрат викликані періодичними артилерійськими обстрілами, підривами на мінах, а також «роботою» снайперів. Водночас, трапляються і зіткнення з диверсійно-розвідувальними групами («війна малих груп»). Від початку російської агресії загинуло 2914 українських вояків і офіцерів. (BBC, інф. командування ООС)

HABEMUS METROPOLITAE

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

Президент Петро Порошенко і новообраний предстоятель ПЦУ Епіфаній. Митрополит Переяслав-Хмельницький і Білоцерківський Епіфаній (Сергій Думенко) народився 03.02.1979 р. в с. Волково Іванівського р-ну Одеської області. Закінчив Київську духовну семінарію та академію. Навчався також в Афіньському університеті на філософському факультеті. С-на: REUTERS

Нову структуру треба спершу «очистити» від наслідків занадто «вільного плавання», радянського минулого, підготувати нові кадри в кращих богословських школах, ніж ті, які були в УПЦ КП і УАПЦ, поступово вирішити питання паралельних юрисдикцій тощо. Під час такого перехідного періоду нова структура перебувала б під більшим контролем Константинополя, і лише після залагодження найважливіших проблем можна було б надати автокефалію. Такий шлях підходив би для мирного і спокійного часу, але не для нинішніх українських реалій. Тому Константинополь прийняв рішення діяти швидко і рішуче. Зрештою, статут нової Церкви залишає за останнім низку запобіжників на випадок серйозних проблем у новій структурі.

Нова Церква, по суті, є об'єднаним тілом колишніх УПЦ КП і УАПЦ, оскільки від УПЦ (МП) лише митрополит Симеон є керуючим єпископом. Складна ситуація з паралельними юрисдикціями є лише у Львові, де дотепер були митрополити і УПЦ КП, і УАПЦ, й у обох є значне число громад. В інших випадках ситуації не настільки складні. Проблемні моменти, звісно, траплятимуться, але не катастрофічні. Все було б складніше, якби на Соборі

з'явилося значніше число представників УПЦ (МП). Тоді вирішувати питання паралельних юрисдикцій було б важче і «групі УПЦ КП» довелося б іти на значно більші поступки.

УПЦ (МП), яка в останні місяці перейшла до глухої оборони, тепер буде намагатися зберегти всі свої позиції. Найголовніша – кількість парафій, бо саме це буде слугувати для них головним аргументом, що «православний народ України» автокефалії не хоче. Байдуже, скільки буде парафій у цих храмах. Реальні люди Московський патріархат цікавлять менше. Головне для них – зберегти число зареєстрованих громад. Водночас керівники цієї структури, надягнувши вінки мучеників, будуть і далі очікувати сприятливої зміни влади, яка, на їхню думку, відкрутить плівку назад. Позиція цієї Церкви достоту абсурдна. Ще навесні о. М. Данилевич бравурно заявив, що «помісні Церкви – це наше поле, і хто буде намагатися грати проти нас на цьому полі, в того мало шансів на виграш». Коли ж побачили, що партія програнна, то по-дитячому перекинули шахівницю й оголосили «розкольником» ще й Константинополь. Гадаю, що коли пилюка всядеться, нова структура доведе свою стабільність, а новообраний Митрополит розпочне

служити Літургії з представниками інших помісних православних Церков, то в середовищі Московського патріархату знайдеться більше сміливців вийти із самоізоляції «à la russe».

Однак зараз ми не спостерігатимемо лавиноподібного процесу переходів із Московського патріархату в нову Церкву. Люди мусять ще все це перетравити. Зі свого боку, керівництво нової структури навряд чи буде зацікавлене в переходах епархій – вони набагато охочіше прийматимуть окремі парафії і збільшуватимуть свої структури. Такою була стратегія УПЦ КП стосовно УАПЦ. Тому тепер усе найцікавіше і найбільш загрозливе відбуватиметься на місцях. Спроможність держави забезпечити мирний перехід для тих, хто захоче перейти, а також зупинити гарячі голови та різного штибу «активістів» і провокаторів, стане не просто тестом, а є головним завданням державних органів влади.

Статут нової Церкви змусить дещо переформатувати окремі аспекти дотеперішнього життя УПЦ КП і УАПЦ. Його нюанси вже добре висвітлені в пресі, і він є справді документом Церкви «автокефальної» – що б там не говорили в Києво-Печерській лаврі. Якщо їм здається, що це не справжня автокефалія, то мо-

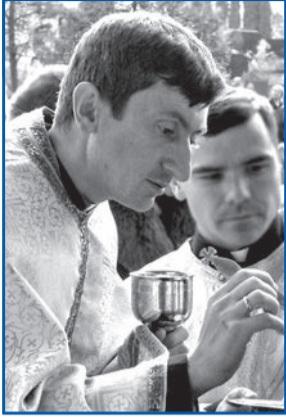
жуть дати своїм опонентам майстер-клас, як отримати справжню. **Найбільшою особливістю статуту є право апеляції до Константинопольського престолу. Це те, чого в Москві найбільше не можуть прийняти. Оскільки це те право, яке робить Царгород навіть не «першим серед рівних», а «першим без рівних». Воно робить примат у Православній Церкві реальним, наповненим змістом, а через це дає змогу цілій Православній Церкві діяти як єдине тіло.**

В Україні автокефалію звикли сприймати через призму сучасного російського погляду, який розглядає церковну незалежність у термінах світської держави дуче Муссоліні: «Все в державі, нічого проти держави і нічого поза державою». Нова українська автокефалія справді не така. В центрі розуміння Церкви грецькими богословами стоїть особа єпископа, який є alter Christus і alter apostolus (усвідомлюю, наскільки абсурдно звучить, коли ти чуєш, як єпископ скаржиться по ТВ, що у нього вкрали ящик горілки), і тому в православній Церкві немає ніякої більшої влади, понад єпископську. Всі «надбудови»: митрополії, архієпископства чи патріархати – є лише допоміжними інституціями. Для того, щоби допоміжні структури не обмежували свободи єпископа, він повинен мати можливість на справедли-

вий розгляд його справи поза межами своєї митрополії, архієпископства чи патріархату. На основі цього Константинопольський патріархат, як протос православного світу, розглянув апеляції митрополита Філарета. І цей важливий нюанс може надзвичайно позитивно вплинути на розвиток нової структури. Розуміння того, що будь-хто несправедливо скривджений в рамках ПЦУ зможе звернутися з апеляцією, може сприяти виробленню більш здорового канонічного клімату в автокефальній Церкві.

І наостанок кілька слів про міжконфесійні стосунки. Час до часу в розмовах про автокефалію зринало питання про стосунки майбутньої автокефальної Церкви і УГКЦ. Тут є два аспекти – з одного боку, ці взаємини мають всі шанси стати більш плідними, оскільки нова Церква є визнаною тепер Константинопольським патріархатом і, вочевидь, з часом розпочне свою участь у єкуменічному діалозі з Католицькою Церквою. Це відкриває більше можливостей для такого ж діалогу на локальному рівні між ПЦУ і УГКЦ, який може мати тепер офіційний характер. З іншого боку, оскільки нова структура на сьогодні є продовженням УПЦ КП і УАПЦ, то взаємовідносини з греко-католиками матимуть інерційний характер відносно дотеперішніх напрацювань і контактів із цими спільнотами. Обрання главою нової Церкви представника молодого покоління українських православних єпископів також може сприяти тому, що майбутні стосунки розвиватимуться з часом із новою якістю.

Анатолій Бабинський,
науковий співробітник Інституту східнохристиянських студій ім. Митрополита Андрея Шептицького, богословського факультету Коледжу св. Михаїла Університету Торонто.
Подано за журналом «Збруч»

Сповідь ніколи не принижує людину

ЧИ КОЖНА СПОКУСА ДОВОДИТЬ ДО ГРІХА?

Отець Іван Січкарик: Спокуситися людина може сама, підштовхнути до злого вчинку її може сатана, чи світ. Спокуси мають усі: і святі, і грішні. Ісус теж пережив спокуси, перебуваючи 40 днів у пустелі. Однак чи піддатися спокусі, чи відкинути її залежить від кожного з нас. Це є духовна боротьба. Переможці набувають духовного досвіду, стають міцнішими. Але Господь, знаючи, що ми є слабкі і можемо впасти, спокуситися, встановив для нас Таїнство Покаяння.

Фрагмент інтерв'ю Оксани Небенної з отцем-доктором Іваном Січкариком.
Подано за: «Файне місто Тернопіль»

РАДУЙСЯ, ПРАТУЛИНЕ!

Бо ти не найменший із сіл і міст підляських.

З тебе засяяли ті, які за Церкву

Принесли життя своє в жертву.

(Кондак Пратулинським мученикам)

Холмська єпархія, яку тепер не знайдете в переліку структур УГКЦ, була заснована за часів Данила Галицького. Спершу єпископство було в Угровську, а в 1240 році Данило переніс його до Холма, де його самого поховали в 1264-ому. Холмська єпархія була однією з тих, які підтримали відновлення єдності Київської митрополії з Римом у 1596 році, та проіснувала в цій єдності з невеликою перервою (1650 – 1652 рр.) до 1875 року, коли її було насильно ліквідовано.

Розмір єпархії та кількість греко-католицьких парафій коливалися залежно від змін кордонів держав. 1772 року Холмська єпископія налічувала 542 парафії, а після приєднання цих земель (вони стали частиною підросійського Польського королівства) до російської імперії в 1815-му їх залишилося 293. У 1830 році російський імператор Микола I попри протести розірвав зв'язки холмських греко-католиків з митрополічним осідком у Львові і добився прямого їх підпорядкування Римові.

Життя під новою владою позначилось на єпархії різкою втратою кількості вірних, дуже багато греко-католиків переходили в Римо-Католицьку Церкву – чи то для того, аби врятуватись від насильницького переходу в Православну Церкву, а чи з інших міркувань. Ці переходи відбувались паралельно з латинізацією греко-католицької єпархії. Запроваджували польську мову в діловодстві, встановлювали органи, забирали іконостаси тощо. Проте найбільшу загрозу існуванню Холмської єпархії становило прагнення російської влади ліквідувати унійну Церкву на підкорених землях шляхом підпорядкування її РПЦ.

«ВОЗЗ'ЄДНАННЯ»

Існування на території імперії окремої Східної Церкви, окрім російської, не вписувалося в уваровську концепцію російської держави: «Православ'є. Самодержав'є. Народність». Звичайно, перевіривши унійну Церкву, їх було значно легше «скоригувати» під імперське розуміння народності, оскільки Церква була дуже зручним інструментом русифікації. Задля досягнення таких чітких цілей залишалось тільки застосувати третю частину триади –

«Самодержав'є», а саме його репресивну машину.

Тактика об'єднання греко-католиків з РПЦ включала три складові: наближення літургійного обряду до російських синодальних стандартів, виховання лояльного клиру і поставлення «слухняних» єрархів. Завдяки останнім у 1839 році в Полоцьку скликали «собор», який не був схвалений церковною владою, однак проголосив «возз'єднання» греко-католиків Литви, Білорусі, Волині, Полісся, Поділля та Київщини з РПЦ.

У 1836 році указ про літургійну уніфікацію Холмської єпархії та РПЦ отримав і єпископ Пилип Шумборський. Навіть після відвідин Петербурга, куди його викликали, владика не погоджувався на нововведення. В подальші роки російська влада намагалась всіляком тиснути на очільників Холмської єпархії: то лобіюючи поставлення лояльних священників на важливі посади в єпархії та семінарії, то прямо вимагаючи лояльності від самих єпископів. У 1864 році царський уряд ліквідував Василянську провінцію та всі монастирі на Холмщині. Останньому єпископові-номінанту Холмському Іванові-Миколаю Калинському влада постійно перешкоджала отримати свячення чи то з рук Галицького митрополита, а чи навіть від римо-католицьких єпископів. Невдовзі Калинського, який так і не погодився перейти у Православну Церкву, заарештували та відправили в Сибір, де він помер 19 жовтня 1866 року.

Після нього єпархію очолив лояльний до влади (і за її сприянням) Йосиф Войницький. Саме через його політику «возз'єднання» відбулись перші військові придушення протестів греко-католиків, які противились приєднанню до РПЦ. У 1868 році дії отця Войницького осудив Папа Пій IX. Внаслідок дипломатичних перемовин у 1868 році Холмська єпархія таки отримала законного єпископа. Ним став галичанин Михайло Куземський, який через внутрішні конфлікти в 1871 році зрікся престолу, проте й це не врятувало єпар-

Те саме розп'яття, яке Данило Кармаш, а потім Ігнатій Франчук тримали під час розстрілу. Одна з небагатьох реліквій Пратулинських мучеників, що дійшли до нашого часу. Зараз зберігається в єдиній греко-католицькій церкві Підляшшя у с. Костомлоти (Польща).

(з Вікіпедії)

хію, бо царський уряд на той час вже активно готував «возз'єднання», яке очолив отець

Маркел Попель, який, власне, реально керував єпархією навіть за присутності єпископа. Папа зречення Куземського не визнав і вважав його Холмським архиєреєм аж до смерті отця Михайла на Ходорівщині в 1879 році. Маркела Попеля царська влада поставила адміністратором, проте Папа цього призначення не визнавав. У 1872 році в Петербурзі утворили Комітет із «возз'єднання», до складу якого ввійшли Маркел

Попель і представники влади, зокрема обер-прокурор Синоду РПЦ Дмитро Толстой і начальник жандармерії Петро Шувалов.

МУЧЕНИКИ

Петербурзький Комітет із «возз'єднання» греко-католиків з РПЦ почав тиснути ще більше, що не могло не викликати спротиву. Найжахливіші розправи з протестувальниками відбулися у селах Дрельов (17.01.1874 р.) і Пратулин (26.01.1874 р.). В Дрельові селяни відмовились пустити священника, який повинен був служити вже за православними літургійними зразками. За це все село, навіть старих і дітей, побили нагайками. Чоловіки отримали по 500 ударів, жінки по 200 а діти по 100. Внаслідок цієї розправи загинуло чи не десятеро людей (дехто каже, що п'ятеро). В Пратуліні, де греко-католики мали Святотроїцьку церкву, розправа відбулась через кілька днів після Дрельова. Отця Йосифа Курмановича ув'язнили за відмову служити в синодальному обряді ще напередодні, в селі залишились його дружина і діти. На заміну йому до Пратуліни скерували провладного отця Леонтія Урбана, галицького москвофіла, якого, однак, до храму не пустили. Селяни заховали ключі від церкви, усвідомлюючи при цьому, що за такі дії репресій не уникнути.

26 січня до села прибули дві роти

солдат на чолі з військовим керівництвом повіту. Виникла сутичка, під час якої травмувалися і військові і селяни, які відбивалися від солдатів дрючками та камінням. Після цього підполковник Штейн віддав наказ стріляти. Селяни стали навколішки та почали молитись. І коли голова парафіяльного братства Данило Кармаш впав від кулі, хрест, що він тримав у руках, підхопив Ігнатій Франчук, який також загинув. В той день пішло із життя десятеро, троє померло наступного дня від ран. Загалом було поранено 184 селян. Багатьох із них кинули до в'язниці, де вони провели більше року. А Холмську єпархію в 1875-ому офіційно приєднали до РПЦ. Хто не хотів переходити на православ'я, найчастіше переходив у Римо-Католицьку Церкву.

ПРОСЛАВЛЕННЯ

У травні 1874 року Папа Пій IX писав у енцикліці Omnem sollicitudinem, що Пратулинські мученики явили «героїчну відвагу і твердість духу перед Богом, ангелами і людьми». Подвиг пратулинців згадав і Папа Пій XII у енцикліці Orientales omnes Ecclesias. Беатифікаційний процес розпочався 1918 року за ординарія Сідлецької єпархії Генрика Пшездецького. Справу розпочали римо-католики, оскільки з політичних причин цього не могли зробити єпископи УГКЦ. У 1938 році створили єпархіальний трибунал, а постулятором став францисканець Войцех Тополинський. Війна і подальші політичні події перервали процес беатифікації. У 1964 році її передали до Риму Конгрегації у справах канонізації. Але й цього разу вона була призупинена і відновлена аж у 1989-ому, коли з'явилась можливість повноцінно працювати у польських архівах. Це дало змогу підготувати справу для того, аби канонізація відбулась у ювілейний 400-ий рік з часу проголошення Берестейської унії. Про це попросили Папу греко-католицький архієпископ Перемишльський Іван Мартиняк і глава УГКЦ Мирослав-Іван Любачівський, а також польські римо-католицькі єпископи. Урочиста беатифікація Пратулинських мучеників відбулась у соборі святого Петра 6 січня 1996 року. Пам'ять про них Церква вшановує 23 січня.

Анатолій Бабинський, «Патріярхат»

XIV

ПІДСУМОК 2018 РОКУ ДЛЯ УКРАЇНИ

У 2018 році Україна успішно рухалася вперед. Незважаючи на те, що проти нас триває збройна агресія Росії, окупація українських територій і економічна війна. І навіть незважаючи на інформаційну війну, яка страшніша за російські танки. Адже її мета – посягти зневіру, істерію і розбрат, виїсти українцям мізки настільки, щоб вони вірили пропаганді олігархічних телеканалів та інтернет-ботів, а не реальним фактам. Щоб у підсумку ми, як писав Іван Мазепа, «самі себе звоювали». Ось – лише декілька із багатьох позитивних змін, що відбулися в Україні в 2018 році

- Створено Українську автокефальну помісну православну Церкву. Подія навіть не року, а тисячоліття. Від часів Володимирого хрещення Церква України завжди була частиною Константинопольської або Московської Церкви, і ось тепер постає як рівна серед рівних 15 православних Церков світу.
- Вперше за багато років українська мова домінує на телебаченні (2/3 ефірного часу), а частка україномовних пісень на радіо сягнула 55%, зрости за два роки в 10 разів.
- Відремонтовано 3,8 тис. км доріг.
- США почали постачати нам летальну зброю, у т.ч. ракетні комплекси «Джавелін».
- Україна піднялася ще на 5 позицій (з 76-го до 71-го місця) у світовому рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business, випередивши Грецію. За п'ять років Україна піднялася на 41 позицію.
- Конгрес США визнав Голодомор 1932–33 рр. геноцидом українського народу.
- «Нафтогаз України» виграв у Стокгольмському арбітражі процес проти «Газпрому» і розпочав примусове стягнення 2,6 млрд. доларів з російської компанії.
- «Ощадбанк» виграв у Паризькому арбітражному трибуналі 1,3 млрд. доларів у Росії за збитки через окупацію Криму.
- Зібрано рекордний урожай зернових за всю історію України – 70 мільйонів тонн. Це дозволить експортувати небачені 47–50 млн. тонн зернових.
- Пасажиропотік українських авіакомпаній за рік виріс на 18%, левиці – на 24%. Незважаючи на втрату левиць Донецька і Сімферополя, маємо рекордні за чверть століття 20 мільйонів авіапасажирів. Завдяки зростаючій конкуренції і лоукост-компаніям ціни на авіаквитки знизилися.
- Гривня другий рік поспіль лишається однією з найстабільніших валют Європи.
- Українські банки отримали рекордний за 10 років прибуток – понад 15 млрд. грн. Ставки за депозитами зросли, люди почали нести гроші в банки.
- Золотовалютні резерви НБУ на кінець року сягнули найвищої за останні п'ять років позначки 20,4 млрд. доларів.
- Середня зарплата в Україні з січня по жовтень 2018-го зросла з 7,7 тис. до 9,2 тис. грн., за курсом євро у відповідні місяці – з 220 до 285 євро. У Києві зарплата впритул наблизилася до 14 тисяч.
- На початок опалювального сезону в підземні газосховища закачано рекордні за останні чотири роки 17,1 млрд. кубометрів газу, що дозволяє четвертий рік поспіль не купувати газ у Росії навіть узимку.
- Другий рік триває бум українського кіновиробництва – десятки вітчизняних фільмів вийшли в прокат, встановлено нові рекорди відвідуваності й касових зборів українських кінокартин.
- Доходи місцевих бюджетів зросли за рік на 22%, загалом же завдяки децентралізації місцеві бюджети за 5 років зросли в чотири рази і вперше перевищили державний бюджет.
- Експорт українських товарів виріс на 10%. І не лише сировини. Електротехнічного обладнання – на 17%, транспортних засобів на 7%, одягу і взуття на 10–17%, меблів на 18% і т.д.
- Частка ЄС у нашому експорті сягнула 42% (в імпорті – 43%). Зростання експорту в ЄС – 16% за рік. При цьому експорт в Росію становить лише 7,8% (для порівняння – у Польщу 7,1%, Італію 5,7%, Туреччину 5,2%, Індію 4,6%, Німеччину 4,5%, Китай 4,2%). Дякую за вдалий рік! Все, що нам треба для успіху – це щоб ці тенденції зберігалися й міцнішали з року в рік. Ну, і зберігати спокій та тверезу голову.

Тарас Шамайда,
громадський активіст,
координатор Руху
добровольців
«Простір свободи».
Подано за: «Новинарня»

Думи мої...

МИ ЗНИЩИЛИ МІФ
ПРО «ТРЕТІЙ РИМ»

Ідея створення єдиної української Церкви небезпечна для Росії, оскільки вбиває одразу декілька російських ідеологічних державотворчих міфів.

Перший – міф неповноцінності та, як наслідок, вищості «руського міру» [російського світу] над українським. Після того, як Фанар визнав право на існування української Церкви, Православна Церква України стала однією з 15 рівноапостольських православних Церков світу, яка ще до того має тисячолітню історію. Як наслідок, ми забрали у Росії один із ключових міфів – право на «третій Рим», завдяки якому вони впродовж останніх п'яти століть обґрунтовували, що саме Москва є Церква-матір, яка веде свою історію з Київської Русі. Забравши у них право на цей історичний православний ідентифікатор, ми одразу вбили другий міф, що ми одна духовна православна нація.

Розрив духовної пуповини, якою Москва нас паразитує душила як енергетичний вампір протягом останніх 330 років, не дається просто так. Москва розпочала масову та сплановану контратаку на інформаційному полі. У неділю, 15 грудня, була виграна «генеральна» битва, але ще не духовна війна. Росія, яка отримала смертельний удар, буде намагатися отримати реванш.

Віктор Таран.
Подано за: «Факти ICTV»

**ПАСТКИ НИНІШНЬОГО
«УКРАЇНСЬКОГО СВІТУ»**

Століттями український народ змушений був пристосовуватися до життя в чужому для нього духовному полі рабства, що виробляло в ньому типовий пристосувальницький пакет антицінностей: хабарництво, кумівство, хитруватість, «моя хата скраю» тощо. Саме вони й були для народу «цінностями виживання». Проте сьогодні ми потрапили з ними в пастку, оскільки згадані антицінності, які начебто мали б нас традиційно порятувати, стають головною причиною нашого занепаду і втрати цивілізаційних шансів. Як слушно пише Олександр Кендюхов, «Біда України в тому, що гора увесь час народжує мишу, коли треба народжувати велетнів. Для того, щоби стати здатним народжувати великі цілі й створювати монументальні цінності, українець повинен скинути з себе пута нікчемних чеснот: дріб'язкову обачність, мурашину метушливість, жалюгідну розумність».

Всі ці риси страшні навіть не тому, що вони не дозволяють нам стати успішною демократією західного зразка. Найстрашніше – що вони закривають нам доступ до тієї енергії, яка б уможливила нашу

**КОЛИ ЗАПРАЦЮЄ
СХІДНА ЛЕГЕНЯ
ЄВРОПИ? (2)**

Тепер придивимося критичним оком, що діється в тому Києві, якому я виписав стільки авансів. А тут українці борикаються зі своїми власними духовними проблемами.

суспільну трансформацію. Обидва Майдани, опершись на засадничі цінності людської цивілізації, успішно зачерпнули з цього енергетичного джерела – і вразили світ своєю духовною силою. Якби ми й далі жили тими цінностями, то енергії вистачило б на всі реформи – навіть без особливої допомоги з боку Заходу.

Малороська зневіра у власні сили й у власну зорю, інерційне мавпування ро-

сійських моделей як «вищих» і «передових» – усе це є гірями, які тягнуть нас на дно. Для того, щоб відбувся отой найголовніший злам в українській ментальності, у Київ мусить повернутися високий дух Київської землі – гідність роду, плекання істини, творча свобода й соціальна справедливість (згадаймо Володимира Мономаха з його «Не дайте сильним погубити людину!»). Без них наша столиця

і далі буде вочиною самодовольної посередності, лукавої імітаційності й непереборної захланності на гріш. Саме ці міазми нинішнього політикуму є невидимою «п'ятою колоною» путінського режиму, головними передумовами його геополітичної сили.

**А ЩО В ЦЕЙ ЧАС
РОБЛЯТЬ УКРАЇНСЬКІ
ЦЕРКВИ?**

Ситуація тут доволі «смуриста»: позитивне сусідє з негативним, духовні злети чергуються з духовними втратами. Проте загалом ситуація не безнадійна.

Передусім треба відзначити позитивний досвід мирного співіснування, що його набули українські Церкви за останні два десятиліття. Російська модель фаворитизування однієї Церкви була відкинута, тоді як множинність релігій та конфесій стала плодом і водночас гарантом релігійної свободи. Готовність українського народу прийняти модель «єдності у багатоманітті» в особливий спосіб проявилася й утвердилася на недавніх Майданах і є насправді найголовнішою запорукою позитивних змін у майбутньому.

Проте все-таки є одне «але». Досі в українській церковній ситуації доміну-

вала модель «спільного ворога», яка діяла як великий стимул до партнерства. Так, модель фаворитизування однієї Церкви була відкинута, але чи справді тому, що її вважають хибною? Чи, може, тому, що нам нав'язувалась модель фаворитизування саме Московського патріархату?

Схоже, що скоро ми матимемо можливість пере-свідчитися в цьому. Я особисто всією душею схвально можливості надання Вселенським Патріархом українському православ'ю Томосу про автокефалію. Це дало б можливість покінчити з церковною монополією Москви, яка стала тепер уже просто нестерпною. Проте якщо Томос справді буде надано, то чи не стане знову привабливою модель фаворитизування однієї Церкви, тільки тепер уже не московської, а київської (помісної православної)? Чи втримаються й надалі оті солідарність і взаємне партнерство, які були виплекані на Майданах? Що ж, це покаже майбутнє. (далі буде)

**Мирослав Маринюк,
«Збруч». Представлено
в Києві у рамках Комісії
«Правда, справедливість
і примирення між Росією
та Україною з участю
Європейського Союзу»
(3 жовтня 2018 р.)**

XI**ПОВЕРНЕННЯ ПАТРІАРХА****ПРОЩАННЯ З ЗОНОЮ**

...Йшов 18 рік тюремного ув'язнення Митрополита. На 71-му році життя вже давалося взнаки підірване каторгою здоров'я. І в січневі дні 1963 року Владика Йосиф готувався покинути земне життя. Несподівано в останній декаді січня довкола в'язня почали розгортатися загадкові події. Одного дня Владиці наказали покинути барак

і перейти до цегляного будинку, в якому розташовувався лазарет – мрія кожного ув'язненого. Там було тепло, а спати можна було на справжньому ліжку.

В суботу, 26 січня 1963 року, до бараку зайшли конвоїри і наказали Митрополитові йти за ними, посадили в авто і привезли в головне управління концтаборів цієї зони. В кабінеті начальника зони Митро-

Після смерті Андрея Шептицького, 1 листопада 1944 року, з благословення Апостольської Столиці Галицьким митрополитом став Йосиф Сліпий. Це були надзвичайно важкі часи для Української Греко-Католицької Церкви. У квітні 1945 року Митрополита Йосифа Сліпого і всіх галицьких Єпископів арештували, а трохи менше як за рік, більшовицька влада насильно відлучила УГКЦ від Апостольської Столиці. Було закрито 1,5 тисячі греко-католицьких храмів, десятки монастирів, семінарії, академію. Священиків і монахів відправлено в тюрми і табори Сибіру. Митрополита Йосифа Сліпого етапом відправлено в мордовські табори. За ним закріплено окремого наглядача-офіцера...

полит почув: «Прийнято рішення помилувати вас». Владика промовчав, його знову відвезли в лазарет.

Увечері того ж дня під час перевірки в'язнів на табірному плацу міністр автономної республіки Мордовії зачитав рішення уряду про помилування ув'язненого Йосифа Сліпого. Наступного дня Митрополитові дали цивільний одяг, а представник влади прийшов, щоб супроводжувати звільненого Главу Церкви до Москви. Сотні ув'язнених вперше спостерігали, як начальство табору «дружно» потискало Владиці руку.

В МОСКВІ

Митрополит міркував про причини свого звільнення...

Йому не потрібно було нагадувати про всемогутність Всевишнього та його провидіння, але 18-річний досвід тюремного життя не дозволяв впадати в ейфорію. Він чудово пам'ятав слідчі допити протягом трьох місяців: катування, багаторазові судові засідання, підступність слідчих...

У Москву його доставили на світланку 28 січня. На Митрополита чекав автомобіль із темними вікнами. В готелі його залишили одного, тричі добре погодували, надали церковну літературу. Нарешті пояснили: «Вас хоче бачити Папа».

Опівдні другого лютого на порозі готельного номера Митрополита вже стояли монсенйор

Ян Віллебрандс із Риму і православний протоієрей Віталій Боровий, один із московських спостерігачів на II Ватиканському Соборі. Монсенйор Ян розвіяв сумніви, які мучили Владика у справі звільнення: він вручив Митрополитові (коли Боровий залишив їх сам-на-сам) листа від Папи і подарунок: коштовну вервицю з перлів із золотим хрестиком у білій коробці з гербом Папи.

ПО ДОРОЗІ ДО РИМУ

Митрополитові видали дипломатичний паспорт без зазначення підданства (очевидно для того, щоб не мав юридичного права повертатися в Україну).

Продовження на 8 стор. ▼

ПОВЕРНЕННЯ ПАТРІАРХА

Шлях пролягав через Львів, де він сподівався при нагоді побачити когось із українського духовенства. Та марно. В купе ніхто не заходив, а визирнути через зашторені наглухо вікна було неможливо. Лише у Відні Митрополитові вдалося показати лікареві відморожену на лісопозавалах Мордовії ногу. Він трошки підлікувався і таємно від журналістів вирушив в околицю Риму у монастир Гроттаферрата.

«ДИПЛОМАТИЧНИЙ ЧАЙ» І ТАЄМНА ДОПОМОГА ХРУЩОВА

Після прибуття Митрополита Сліпого до Риму весь західний світ цікавило, яким чином Главу УГКЦ звільнили з ув'язнення. Світова преса одноставно зазначила, що визволення Владика Йосифа – шедевр ватиканської дипломатії. Однак навіть найбільш інформовані журналісти не змогли до кінця з'ясувати усіх деталей цієї дипломатичної місії. Проте одну з багатьох версій світова преса визнала найвірогіднішою.

Перша сесія Ватиканського Собору розпочалась у жовтні 1962 року. В один із днів сесії президент секретаріату з питань єдності християн кардинал Беа запросив до себе «на чай» двох спостерігачів від Московського Патріархату: професора протоієрея Віталія Борового і архимандрита Володимира Котлярова. Задум «дипломатичного

чаю» виник у кардинала Тести. Крім цих чотирьох осіб, на розмові був присутній і монсеньйор Віллебрандс. Газети розписали дипломатичну віртуозність кардинала Тести, який зумів переконати працівників російського духовенства в необхідності звільнити Митрополита Сліпого. Гості пообіцяли поклопотатися, і вже через чотири місяці дійшла телеграма з Москви, що справа звільнення Митрополита погоджена позитивно. Але ця версія журналістів надто поверхова і неповна.

Папа Іван XXIII, звертаючись до Хрущова, навіть не просив звільнити Митрополита, а лише висловив сподівання побачити Главу Церкви на волі. Боже Провидіння довершило справу. Іван XXIII доручив державному секретаріату Ватикану створити спеціальну комісію, яка мала реалізувати задум Папи. Очолив комісію співробітник державного секретаріату Апостольської Столиці архієпископ Анджело Дель'Аква.

В часі проведення першої сесії Собору українські владика опублікували звернення до отців Собору про переслідування УГКЦ на батьківщині і тривале ув'язнення Митрополита Сліпого в таборах. І хоча українська заява була опростестована зі сторони Ватикану (в інтересах визволення Митрополита, аби Собор не покинули російські спостерігачі), ватиканська ди-

пломатія залучила до акції звільнення Митрополита президента Університету Pro Deo в Римі отця Фелікса Морліона, який мав тісні зв'язки із приватним емісаром президента Кеннеді, редактором нью-йоркського тижневика «Saturday Review» Норманом Канзесом. Останній мав дружні зв'язки із тогочасним головним редактором газети «Ізвестія» Олексієм Аджубеєм, зятем Хрущова. Хрущов часто доручав зятю делікатні політично-дипломатичні завдання, тож не випадково Аджубея назвали провісником доброї волі. Саме Аджубей і представив у родинному колі справу звільнення Митрополита. Зять і дочка, молоде атеїстичне покоління, мали вже дещо ширший погляд на зовнішню політику СРСР і таки зуміли переконати Хрущова піти назустріч Ватиканові. Крім цього, Хрущов пригадавав Митрополита Сліпого у Львові під час прощання з Андреем Шептицьким, в якому взяло участь понад сто тисяч львів'ян.

Це вже після цього відбулося успішне «чаювання» Віллебрандса з представниками Московського Патріархату. Російські гості передали Московській Патріархії суть клопотання Апостольської Столиці, яке й потрапило на стіл до Хрущова. Тут на це клопотання уже чекали і, враховуючи «думку народу», дали йому хід. 7 грудня, після завершення першої сесії Ватиканського

Собору, до Хрущова прибув редактор Канзес і протягом трьох годин практично узгоджував з ним проблему звільнення Митрополита. Тоді Хрущов прийняв остаточне рішення. А далі протягом місяця між Кремлем і Ватиканом відбулося погодження всіх деталей, і на решті в січні 1963 року Митрополит Сліпий вийшов на волю.

Цього ж року Папі Іванові XXIII присудили Міжнародну премію Миру. Серед журі були і советські представники, які отримали інструкції голосувати за присудження премії Святішому Отцеві. Хрущов був задоволений і поздоровив Папу телеграмою. Той чемно відповів подякою.

7 березня 1963 року Папа прийняв Аджубея з дружиною Радою. Коли в квітні Норман Канзес знову відвідав Хрущова, щоб подякувати за звільнення Глави Української Церкви, Хрущов виразно натякнув, що хоче зустрічі з Папою. Але відповідь була негативна. Не розглядалась навіть можливість приватної зустрічі. Аби пом'якшити розчарування Хрущова, Норман Канзес подарував йому золоту медаль від Папи. Так завершилась процедура обміну ввічливості між Москвою і Ватиканом.

ЕПІЛОГ

Після звільнення кардинал Йосиф Сліпий передовсім познайомився з новою українською еміграцією,

▼ Продовження. Початок на 7 стор.

яка зберегла й примножила на Заході національно-культурні і духовні цінності українців. На зібранні чималі пожертви еміграції йому вдалося за короткий час фінансово підтримати Український Вільний Університет у Мюнхені, а пізніше добитися в уряді Баварії його фінансування. Апостольська Столиця на його подання створила апостольську візитурю для українців греко-католиків всієї Західної Європи і Північної Америки. Потім було відкрито кілька греко-католицьких богословних семінарій (у Голландії, Італії, Німеччині, Канаді).

За 22 роки праці в еміграції Йосиф Сліпий написав десятки церковних книг, звернень до урядів у справі захисту інтересів українських меншин. У 1978 році Владика викупив у Римі амбасаду, склавши заповіт, що вона має належати незалежній Україні. І зараз будівля використовується згідно з його заповітом – як посольство України в Італії. Завдяки Йосифу Сліпому українська колекція культурних цінностей Ватиканського музею є найбільшою з усіх етнічних колекцій. За його сприяння на еміграції побудовано десятки церков, в тому числі Храм Святої Софії в Римі, і культурних центрів, у яких підготовлено сотні священників, чимало з яких згодом працюватимуть в Україні.

Степан Бойко,
«Галицький кореспондент»

Переглядаючи архів «Християнського Голосу»

Ліворуч: барон Казимир Гужковський; митрополит Андрей Шептицький; ерцгерцог Вільгельм Габсбург. Село Кадлубиськ поблизу Бродів, зима 1917–1918 рр.

відомий прихильник українців, що й прибрав був український псевдонім Василь Вишиваний, помер в советському концтаборі у Владимирі, що лежить 160 км на схід від Москви. Василь Вишиваний

був підступно схоплений в інтернаціональному секторі Відня советськими енкаведистами в серпні 1947 р., а опісля вивезений до СРСР. Отже недавно поширена вістка про пово-

рот Василя Вишиваного до Відня виявилася неправдивою.

[«ХГ», ч. 28 (339), від 10.05.1955 р.]

ПРИЙНЯТТЯ У БУЛГАНІНА

На запрошення Булганіна зібрався в неділю 1 серпня ц. р. в його віллі під Москвою майже цілий дипломатичний корпус. Багато дипломатів поприходили з родинами, так що прийняття мало, так сказати б, «родинний характер». Деякі англійські газети до подробиць описують цей «пікнік». За їхніми повідомленнями в прийнятті взяли участь з советського боку майже всі головні кремлівські вельможі. Перебіг прийняття мав дуже приязний характер. Булганін виголо-

шував тоасти в честь миру, поклепував по плечах дипломатів і водився попід руки з англійським амбасадором. Хрущов прийшов у відкритій сорочці і збирав суніці разом з молодими дівчатами, – доньками дипломатів. Советські адмірали возили гостей човнами по озері. Тріо, зложене з Молотова, Маленкова і Хрущова, «пело» сентиментальні російські романси, так що Каганович аж прослезився, Мікоян витинав українського гопака. «Що за пікнік» – не могли нахвалитися дипломати. Таких би більше, то й коєкзистенція буде тривкіша. Забувають тільки, що російська сердечність криє в собі зразки зради.

[«ХГ» ч. 34 (345) від 21.08.1955 р.]

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

CHRISTLICHE STIMME
Ukrainische Kirchenzeitung
Schönbergstrasse 9
D-81679 München

Inhaber, Herausgeber und Verleger: Apostolische Exarchie
für katholische Ukrainer in Deutschland und Skandinavien

D-81629 Postfach 86 02 69 Druck: Kolo UA-82100
Drohobytsch Tel. +380 3244 29060

Погляди авторів не завжди відповідають поглядам редакції. Редакція в потребі скорочує і мовно виправляє надіслані статті.
Газета виходить двічі на місяць.

Chefredakteur: Roman Kryk
Stellvertretender Redakteur: Bohdan Pidlisetsky
Telefon: +49 (0) 89 997 28 38 11
Telefax: +49 (0) 89 997 28 38 4
christl.stimme@t-online.de;
ukrainische-kirche@t-online.de;
www.ukrainische-kirche.de

Річну передплату (Unkostenbeitrag)
46,- Euro переказати на conto: Apostolische Exarchie
LIGA-Bank München
Konto-Nr.: 40 21 03 257
BLZ 750 903 00
IBAN: DE 64 7509 0300 0402 1032 57
BIC: GENODEF 1 M 0 5